

*Posvet Otrok v družinskih sporih
Rdeča dvorana Pravne fakulteta Univerze v Ljubljani
Četrtek, 14. 5. 2015*

Tožilski pogled na problematiko kaznivih dejanj neplačevanja preživnine in odvzema mladoletne osebe

Mirjam Kline
višja državna tožilka
Okrožno državno tožilstvo v Ljubljani

Otrok nastopa v kazenskem postopku kot žrtev pri različnih kaznivih dejanjih. Eno izmed njih je tudi kaznivo dejanje Neplačevanje preživnine po 194. členu Kazenskega zakonika – 1. Tu ne gre za maltretiranje otroka, fizično ali psihično, njegovo zanemarjanje, surovo ravnanje. Neplačevanje preživnine za otroka je v tem primeru velikokrat zgolj stranska škoda nerazčiščenih odnosov med njegovima ločenima staršema. O otroku žrtvi pa pravzaprav lahko govorimo tudi v primeru, ko je ob razvezi staršev dodeljen v oskrbo in varstvo enemu izmed njiju, drugi starš pa ima pravico do stikov z otrokom (kaznivo dejanje Odvzema mladoletne osebe), pa se ti pravici krešeta na otrokovem hrbtu.

Velikokrat se ti dve kaznivi dejanji tudi prepletata – če starš nima stika z otrokom, zanj velikokrat tudi noče plačevati preživnine. Pokaže se, da gre pri tem kaznivem dejanju tudi za » nagajanje« bivših partnerjev med seboj, češ: zakaj bi plačeval za otroka, če ga nič ne vidim. Oziroma, zakaj bi »dal otroka na stik«, če bivši zakonec zanj ne plačuje preživnine. Otrok v takem primeru postane žrtev obračunavanja bivših partnerjev – njegovih staršev med seboj.

Kaznivo dejanje neplačevanje preživnine je vrsta ponavljajočih se kaznivih dejanj v določenem časovnem obdobju, lahko gre tudi samo za enkratno neplačilo preživnine, če se dokaže, da ga storilec ni hotel plačati, pa bi ga zmoget. To je osebnostno kaznivo dejanje, kar pomeni, da je toliko kaznivih dejanj, kolikor je oškodovancev. Kaznivo dejanje pa ni podano, če plačila preživnine ni mogoče izvršiti, če je recimo storilec bolan, dalj časa nezaposlen brez svoje krivde, brez sredstev za, tudi lastno, preživljanje.

Največji problem pri dokazovanju elementov kaznivega dejanja je dokazati, da bi storilec zmoget plačati preživnino. Storilci so velikokrat »brez premoženja«, po lastnih navedbah se vozijo s tujim avtomobilom in potujejo na tuje stroške. Čeprav se v postopku pridobi podatek, da storilec »dela na črno«, pa tega največkrat ni mogoče dokazati. Premoženje prepišejo na starše, druge partnerje. Enako težko je dokazati, da se storilec izmika plačevanju preživnine – še posebej v trenutni gospodarski situaciji, ko je veliko nezaposlenih in tega, da se storilec noče zaposliti zgolj zaradi tega, da bi se izognil plačilu preživnine, z gotovostjo ni mogoče trditi. Težave se pojavijo tudi tedaj, ko preživninski upravičenec otroku kupi recimo drage statusne športne copate, preživnine pa nato zaradi tega za tekoči mesec ne plača. Ali pa mu plačuje vrsto (nepotrebni) stranskih občolskih dejavnosti, ki jih otrok nerad obiskuje ali pa jih tudi sploh ne, s tem pa obrazloži, da je to namesto preživnine. Pa je res? Velikokrat ne, kajti preživnina, ki je določena s sodno odločbo ali pa tudi z dogovorom obeh staršev, vsebuje plačilo otrokovega dela tekočih stroškov v stanovanju pri staršu, pri katerem prebiva, del oblačil, šolskih potrebščin, drugih šolskih obveznosti...je to mogoče nadomestiti z nakupom dragega kosa oblačil, otrok pa zaradi tega kdaj ne more na končni šolski izlet ali plačljivo ekskurzijo? Vzroki, zakaj je temu tako, se pogosto najdejo v prepričanju preživninskega zavezanca, da starš otroka, ki mu pripada preživnina zanj, le to porabi za svoje potrebe.

Najpogosteje izrečene kazni za to kaznivo dejanje so pogojne obsodbe z dodatnim pogojem, da obdolženec v bodoče redno plačuje preživnino oziroma, da poravna zaostalo preživnino in druge obveznosti, nastale s preživljanjem.

Pri kaznivem dejanju Odvzema mladoletne osebe je zlonamernost onemogočanja stikov tista, ki pri dokazovanju elementov tega kaznivega dejanja povzroča največ problemov. Tisti starš, ki otroka ne želi pustiti na stike z drugim staršem velikokrat pove, da je zaskrbljen, ker se otrok pri druge staršu ne počuti dobro – svoje vloge, pripraviti otroka na stik z drugim staršem, pa največkrat ne vidi. Pove, da je otrok po realiziranem stiku raztresen, žalosten, jezen, da drugi starš o njem otroku grdo govori, da otrok sam zavrača stike. Velikokrat so problemi tudi s tem, da starš, ki ima stike, otroka namenoma pravočasno s stikov ne vrne domov, ali pa ga ne pripravi za šolske obveznosti, z njim ponočuje.

Zaslediti je tudi kazenske ovadbe zaradi podaje krive ovadbe glede odvzema mladoletne osebe, recimo v primeru, ko se starša v dogovoru pred družinskim sodiščem dogovorita o poteku stikov med počitnicami, prazničnimi dnevi, pa se v praksi ne moreta več dogovoriti o natančnem dnevu predaje otroka. Ali pa, če je otrok bolan, leži doma z visoko vročino, starš, ki mu je dodeljen stik na ta dan, pa zahteva otroka, češ, da lahko leži tudi pri njemu doma in, če ga drugi starš ne izroči, je podana kazenska ovadba zaradi odvzema mladoletne osebe, nato pa še kazenska ovadba zaradi krive ovadbe.

Pridobila sem tudi nekaj podatkov za ti dve kaznivi dejanji – primerjalno za leti 2010 in 2013. V letu 2010 smo na vseh tožilstvih v Sloveniji skupaj prejeli 475 kazenskih ovadb za obe kaznivi dejanji, od tega na tožilstvu v Ljubljani 140 kazenskih ovadb, v letu 2013 pa se je skupna številka prejetih kazenskih ovadb povzpela na kar 700 kazenskih ovadb, na tožilstvu v Ljubljani 200 kazenskih ovadb, za kaznivi dejanji Neplačevanja preživnine in Odvzema mladoletne osebe. Za tako velik porast prejetih kazenskih ovadb glede kaznivega dejanja Neplačevanja preživnine je mogoče po moji oceni vzrok poiskati tudi v vse slabši gospodarski situaciji, izgubah služb, nižanju dohodkov, čeprav pa se zavezanci plačevanja preživnine v takih primerih ne poslužijo tudi tožbe za znižanje plačila preživnine.

Zgoraj navedeno je po mojem mnenju mogoče zaključiti z mislijo, da bi v največ primerih že zgolj zvišanje zavesti obeh staršev o otrokovem resničnem dobru, predvsem pa povečanje odgovornosti za svoja ravnanja pripeljalo do zmanjšanja števila obeh kaznivih dejanj, s tem pa bi takšna starša svojemu otroku, poleg zagotavljanja sredstev za otrokove trenutne potrebe, nedvomno postavila tudi zdrave temelje za odraščanje v odgovornega človeka.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA JAVNO UPRAVO

»Operacijo delno financira Evropska unija in sicer iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete Institucionalna in administrativna usposobljenost, prednostne usmeritve Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij, civilnega in socialnega dialoga.«